

Relațiile avaro - bizantine între 567 - 602

The Avar - Byzantine Relations between 557 - 602
(Summary)

In this period the Avar - Byzantine relations developed from 'peaceful relations' in which the Avars' role was to participate together with the Byzantine army at the military campaigns against the enemies of the Empire. In exchange for these 'services' the Avars were rewarded with gold, jewels, etc. Due to the denial by the Byzantine Emperor, of the Avars' request for some fertile territories, the latter attacked the empire's provinces, robbing and devastating them. With these first attacks the Avars started the wars that were to last for almost two centuries. The first period of violent and frequent confrontations was between 570-602. These confrontations decreased in intensity towards 600, only to be retaken again in 614, reaching the peak in 626 when the Avars together with the Slavs besieged the capital of the Empire, Constantinople. Thus these conflicts led to the weakening of the Empire, which still succeeded however to face this migratory wave.

Deși statul Bizantin supraviețuise valurilor de migratori, și conflictelor cu perșii sasanizi, un pericol mult mai grav, plana asupra provinciilor de la Dunăre ale Imperiului, și anume acela al avarilor, popor turco-mongol originar din stepele Mării Caspice, înrudiți cu hunii¹.

În 557, agenții bizantini din Caucaz, au fost confrunțați brusc cu o problemă nouă, atunci când prin intermediul regelui alanilor, au primit o cerere de alianță și de protecție din partea avarilor. Acest popor nomad, format din triburi mongole și turcice, sosise de curând în zonă din nordul Caucazului, fugind prin stepă de dușmanii săi, din Asia Centrală.

Mesajul, a fost trimis imediat la Constantinopol, iar în anul următor o misiune a avarilor a fost primită de Iustinian în capitala Bizanțului. Cetățenii acestuia erau obișnuiți cu vederea unor mesageri barbari exotici, însă apariția avarilor cu părul lor lung împletit în cozi ce le atârnavă pe spate și cu un comportament trufaș, a creat o senzație dezagreabilă. Cererile lor, erau cele obișnuite: daruri prețioase, o rentă anuală și ținuturi fertile, unde să se stabilească. Ultima solicitare a fost ignorată de bizantini. Avarii, mulțumiți de darurile constând din lanțuri de aur încrustate, șei, hamuri, stoffe și caftane de mătase, au încheiat cu Imperiul un tratat, angajându-se să lupte împotriva dușmanilor acestuia. Iustinian nu a putut decât să primească cu bucurie ocazia de a avea un aliat în stepele Rusiei, crezând, după cum spunea Meandru: "fie că avari vor fi victorioși, fie că ei vor fi învinși, în ambele cazuri, cei care vor profita vor fi romanii²". Avarii și-au îndeplinit rolul de *foederati* ai Imperiului cu multă conștiinciozitate. În anul 561, ei se aflau la Dunărea de Jos, după ce îi supuseră, în înaintarea lor spre apus, pe sabiri, utiguri, kutriguri și pe anții din spațiul cuprins

¹ Avram Andea, *Sinteza de Istorie Bizantină*, Timișoara, 1995, p. 62.

² Meandru, *Excerpta de Legationibus*, p. 100 - 101.

între Prut și Nistru. Legăturile cu Bizanțul intră acum într-o fază nouă și mult mai critică. Ambițiile lor teritoriale se fixează pe Dobrogea, care le dădea posibilitatea de apărare împotriva dușmanilor din stepă și care putea fi folosită și ca poartă de intrare pe pășunile bogate ale Traciei. Bizanțul, nu avea însă, intenția să le permită avarilor să treacă Dunărea, ambițiile acestora creând curând o situație tensionată la frontiera de nord a Imperiului. În 565, la câteva zile după urcarea sa pe tron, Iustin al-II-lea a primit în palatul său o misiune a avariilor. Corripus, poet de curte, a lăsat o dare de seamă a întrevederii. El oferă un tablou văzut cu ochii unui bizantin, și totodată o reacție a barbarilor la examenul dificil pe care îl reprezenta audiența la împărat: "...fiind conduși prin încăperile care duceau la camera de audiență, trimișii au admirat cu înfiorare uriașa statură a gărzilor cu scuturile și lăncile lor aurite, cu coifurile cu creastă purpurie și și-au imaginat că palatul imperial era palatul ceresc (*et credunt aliud Romana palatia caelum*). În mod vădit erau plăcut impresionați de a fi priviți cu mare atenție și mergeau, cum spune poetul, precum tigrii din Hyrcania când li se dă drumul, din cuștile lor, în circuri, mândri să simtă ochii romanilor ce stau de jur împrejurul arenei fixați asupra lor. Cum în fața camerei împăratului perdeaua era trasă, s-au uitat la tavanurile bogat împodobite și l-au zărit pe împărat așezat pe un tron ridicat, îmbrăcat în purpură și cu o diademă strălucitoare pe cap. Conducătorul soliei a îngenunchat de trei ori în fața lui și s-a prosternat cu fața la pământ dinaintea lui. Însoțitorii lui au făcut același lucru și cum trimișii avariilor stăteau cu fața la podea, covoarele erau acoperite cu părul lor revărsat³". Împăratul, hotărât să pună capăt politicii umilitoare de corupere a barbarilor din nord dusă de predecesorii săi, a respins cu trufie cererea avariilor de a primi tribut. Între timp, avarii se amestecară în luptele pentru dominației Europei Centrale⁴. Aliații cu longobarzii (cei care în 568, vor da o grea lovitură Imperiului, când, împinși de însăși vecinătatea periculoasă a aliaților avarii, invadează sistematic și în scurt timp cuceresc Italia de Nord, profitând de luptele Imperiului cu avarii)⁵, avarii i-au învins pe gepizi, și le-au luat ținutul din Dacia și din estul Pannoniei, în 567. Două consecințe grave au rezultat pentru Imperiu din această schimbare. Longobarzii au migrat în Italia. Avarii s-au deplasat, în același an, în teritoriul lăsat liber de longobarzi, ocupând astfel întreaga câmpie a Ungariei actuale. Stabilirea avariilor ca putere dominantă în Europa Centrală, stăpâni ai unui imperiu ce se întindea din Boemia la Dunărea de Jos, fiind centrat, ca și regatul lui Attila, pe Valea Tisei, a transformat raportul de forțe de-a lungul granițelor de nord ale Bizanțului. În următorii treizeci de ani, avarii au constituit vârful de lance al atacurilor barbare în teritoriul roman de răsărit, au hotărât ritmul migrațiilor slave din Balcani și schema politicii bizantine la Dunăre, fiind în acest sector o amenințare aproape permanentă pentru securitatea imperiului.

Conducătorul suprem al avariilor, Haganul Baian, cuceritor sângeros, dar și fin diplomat, a arătat curând unde se aflau adevăratele lui ambiții. Obiectivul lui imediat era cetatea Sirmium, așezată pe cursul inferior al Savei (unde se află astăzi Sremska Mitrovița), un punct cheie pentru poziția strategică a Bizanțului în Balcanii de Nord. Pentru moment însă, fortăreața nu putea fi cucerită, iar Baian a fost obligat să încheie în 574 un tratat cu Imperiul.

³ Corripus, *In Laudem Iustini*, (non vidi), apud Dimitri Obolenski, *Un Commonwealth Medieval: Bizanțul*, Ed. Corint, București, 2002, p. 63 - 65.

⁴ Dimitri Obolenski, *Un Commonwealth Medieval: Bizanțul*, Ed. Corint, București, 2002, *passim*.

⁵ Avram Andea, *op.cit.*, p. 62.

Aranjamentul a fost o vreme benefic pentru ambele părți, deoarece sclavinii, adunându-se pentru un alt atac major peste Dunăre, deveniseră deosebit de agitații sub controlul avarilor. În 576, o armată a avarilor, formată din 60.000 de călăreți, a fost trecută de bizantini peste Dunăre pe podurile lor plutitoare, a călătorit pe drumul roman care mergea pe malul sudic al Dunării, a ajuns în Dobrogea, și a trecut fluviul, a-i pedepsi pe sclavini. Baian, spera să găsească în ținutul lor rezerve uriașe de aur jefuite în timpul incursiunilor acestora în Balcani. Cu această ocazie, avarii au eliberat mai multe mii de cetățeni bizantini, prinși de sclavini. Însă, Baian aliat perfid, și-a arătat curând adevărata față. Constrângându-i pe arhitecții bizantini trimiși de împărat pentru a-i construi un palat și câteva băi, el a construit un pod peste Sava, mai jos de Sirmium. Odată această cetate izolată de Singidunum și de alte fortărețe bizantine de pe Dunăre, avarii puteau să-i ceară să se predea. Împăratul Tiberius a declarat că îi va da în curând Kaganului Baian, pe una din fetele sale și că va lăsa fotăreața în voia lui. Dar Baian, care știa că împăratul era prea preocupat cu războiul cu perșii, nu putea fi înșelat. După un asediu de trei ani, Sirmium, slab apărat și aprovizionat, a fost predat avarilor, în 582. Punct strategic spre nord-vestul balcanilor, orașul se afla acum în mâinile avarilor⁶.

În urma cuceririi orașului Sirmium, Baian cere plata sumei de 240.000 solidi de aur pe care nu-i primise în cei trei ani de asediu. Tratatul nu dură mult, căci Baian a cerut suplimentarea tributului la 100.000 de solidi, anual. Fiind refuzat, el a atacat și cucerit împreună cu longobarzii și cu slavii, orașele Singidunum, Augusta, Viminacium și altele, iar apoi se îndreaptă spre Anchialos. Astfel, în 585, Mauriciu acceptă să plătească tributul integral cerut de avari, dar pacea nu durează mult, căci la îndemnul avarilor, slavii nord-dunăreni atacă și jefuiesc din nou provinciile imperiului.

În urma expulzării generalului avar Targitios de către împărat, Baian reîncepe ostilitățile, cucerind între anii 586-587, numeroase orașe din Moesia și Sciția Minor. Încheierea păcii cu perșii în anul 591 a permis bizantinilor să-și îndrepte acțiunile militare împotriva avarilor. Energicul și iscusitul general Priscus trece Dunărea de mai multe ori, în 592, 593, 594, și pătrunde adânc în teritoriile locuite de slavi.

Luptele efective împotriva avarilor încep mult mai târziu, în 598-602, când vor fi cucerite treptat orașele Singidunum, Viminacium și Sirmium, iar Priscus va traversa Dunărea și Tisa, pentru a-i ataca pe avari în propriile lor teritorii.

Baian, întreprinde și el contraofensive, asediind printre altele, în 599, orașul Tomis. Apărarea provinciilor Moesia Secunda și Scythia nu s-a dezintegrat, însă, la acea dată. Priscus vine în ajutorul orașului asediat de la Singidunum. Din relatatrea lui Teophanes (anul 692, p.278), rezultă că cetățeni orașului asediat sufereau de foame, iar Baian (fiind sărbătorile Paștelui), încheie un armistițiu și le trimite 400 de care cu alimente. În schimb, Priscus, îi trimite Caganului la Sirmium, mirodenii. Gestul diplomatic a lui Baian, este semnificativ, nu numai pentru efectul propagandistic pe care l-a avut, ci mai ales pentru rezerva de hrană de care dispuneau avarii în acele zile de primăvară.

Refuzul împăratului Mauriciu de a răscumpăra captivii luați de avari provoacă nemulțumiri în rândul populației din Tracia. Pentru a-și spori

⁶ D. Obolenski, *op.cit.*, p. 63 - 65.

popularitatea, Baian răscumpără prizonieri luați de Priscus, indiferent dacă erau avari sau nu, și anume: 3000 de avari, 800 de slavi, 3200 de gepizi și 2000 de alți barbari⁷.

Acțiunile ofensive ale barbarilor scad treptat, căci Baian îmbătrânise și 11 dintre fii săi au fost secerăți de molimă, sau omorâți de soldați lui Priscus. Ultima mențiune indirectă a lui Baian este din anul 602, când trimite pe Apsich să cucerească de la romani cataractele, dar nu reușește⁸, sau când îl trimite pe același general, împotriva anților, aliați ai romanilor⁹.

Asasinarea împăratului Tiberiu Mauriciu (582-602) și revolta lui Focas, (care a preluat tronul) au marcat un moment de slăbiciune și de derută. Cu toate acestea unele fortificații de la Dunărea de Jos au continuat să reziste. Probabil că Focas, pentru a avea liniște în Europa, sporește alocațiile către avari în anul 604 la 120.000 de solidii, încă în timp ce trăia Baian. Izvoarele scrise neoferind informații despre moartea bătrânului cagan¹⁰.

Avarii au apărut brusc în vecinătatea Imperiului Romano-Bizantin, puțin după mijlocul sec. VI, confruntările și atacurile continue din partea acestora provocând slăbirea graniței dunărene deschizând totodată calea pentru atacurile slavilor prezenți la nordul Dunării Inferioare.

Ofensivele conduse de generalul Priscus majoritatea victorioase, n-au făcut decât să întârzie prăbușirea graniței Dunărene.

În ceea ce-i privește pe avari, incursiunile lor singuri sau împreună cu slavii, favorizate de reînceperea războaielor dintre bizantini și perși, s-au reluat cu intensitate sporită după 614-615, când au fost vizate cele mai importante centre bizantine din întreaga Peninsulă Balcanică¹¹. În 626 avarii vor să asedia Constantinopolul, însă eșecul expediției militare a însemnat totodată și începutul declinului avarilor, statul lor decăzând în urma înfrângerii suferite în anul 790 din partea lui Carol cel Mare. După ce sunt supuși de franci, unele grupuri s-au dispersat în regiunile din jur, altele au emigrat în zona Caucazului, pentru ca după 822 numele lor să dispară complet din documente¹².

⁷ Teofilact Simocata, *Historiae*, VIII, 3, în *FHDR*, II, București, 1980, p. 545-549.

⁸ Idem, *Historiae*, VIII, 3.

⁹ Theophanes Confesor, *Chronographia*, VIII, în *FHDR*, II, București, II, 1980, p. 616-617.

¹⁰ Mircea Rusu, *Transilvania și Banatul în secolele VI-IX*, în *Banatica*, 4, 1977, p. 169 - 214.

¹¹ *Istoria Românilor*, vol.II, Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 719.

¹² Ovidiu Drimba, *Istoria Culturii și Civilizației*, II, București, 1987, p. 351.